

Kada je završena vojna opsada Sarajeva?

Sarajevo je i nakon postizanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini 21.11.1995. bilo pod opsadom Vojske Republike Srpske, koja je bila snabdjevena vojnim materijalom, gorivom i tehničkom podrškom upućenom iz Beograda, od srbijanske vlasti na čelu sa predsjednikom Miloševićem i vodstvom Vojske Jugoslavije. Sarajevo je ostalo glavni grad Bosne i Hercegovine, a značajni dijelovi prijeratnih općina Grada su nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu prema Daytonskom sporazumu pripali Republici Srpskoj. Stanovništvo sa okupiranih područja koja su imala pripasti vlastima Federacije Bosne i Hercegovine je, što pod pritiskom vojnog vrha VRS i SDS, što vlastitom voljom, počelo odlaziti kako iz vlastitih domova tako i iz domova kojih nisu bili vlasnici, ostavljajući iza sebe "spaljenu zemlju", kako bi onemogućili normalniji povratak stanovnika koje je odatle nasilno protjerano 1992. godine. U sarajevskim općinama koje su tokom rata bile pod kontrolom VRS održana je serija mitinga koji su bili protiv odluka donesenih u Daytonu. Prvi je veliki miting održan na Ilidži 29. novembra 1995. godine, kada su stanovnici Dobrinje, Lukavice, Vojkovića i Kasindola pješice prešli preko piste sarajevskog aerodroma s parolama na kojima su dominirale poruke „Ne damo Sarajevo!“. Početkom decembra je miting održan i na Grbavici, koji je tokom 7. decembra ponovljen i bio je najmasovniji.

Sarajevske općine su na svojim Skupštinama, uglavnom do kraja prve polovine januara 1996. osnovale *Prijelazna općinska vijeća* koja su trebala funkcionirati do prvih izbora. Prvo naselje koje je bilo vraćeno Sarajevu je Vogošća. Ovo je naselje bilo jedno od ključnih predgrađa za potpunu saobraćajnu deblokadu glavnog grada Bosne i Hercegovine. Prema novinarskim procjenama najmanje deset hiljada prognanih i izbjeglica trebalo je biti vraćeno u Vogošću. Legalni organi vlasti Općine Vogošća i grada Sarajeva, zajedno sa pripadnicima Federalne policije, su 23. februara 1996. godine, prema planu, preuzeli vlast u vogošćanskoj općini. Prema pisanju sarajevskog *Oslobođenja*, kod povratničkog stanovništva je izostala euforija, iako su mnogi svoj povratak s nestrpljenjem i neizvjesnošću iščekivali tokom čitavog trajanja rata i opsade Sarajeva. U Vogošću je ušlo 85 policajaca Federacije Bosne i Hercegovine te 85 pripadnika Međunarodnih policijskih snaga. Njihov je prvenstveni cilj i zadatak bio da obezbijede povratak i funkcioniranje civilne vlasti. Tadašnji gradonačelnik Sarajeva Tarik Kupusović o preuzimanju vlasti u Vogošći izrazio je mišljenje da bi bilo bolje da je pružimanje vlasti započelo desetak dana nakon Daytonu. Po njegovom mišljenju, tako bi bilo izbjegnuto stradanje ljudi, novih žrtava, činjenje materijalne štete na stambenim i industrijskim objektima i „iracionalnog straha od Federalne policije kod Srba koji odlaze“. Kupusović dalje kaže da je

kod Srba prevladalo mišljenje da će u Vogošći vlast preuzeti zločinci, a ne profesionalna policija koja će, kako se i ispostavilo, u to mjesto uvesti zakon, red i mir koji je nestao još 1992. godine. Daljnji plan reintegracije sarajevskih općina i preuzimanja vlasti bio je: Ilijaš (29. februar), Hadžići (6. mart), Ilidža i dio općine Trnovo (12. mart) te dijelovi općina Novo Sarajevo i Stari Grad (19. mart) nakon čega je i službeno proces ujedinjavanja trebao biti završen. Federalna policija je 26. februara u pratnji IFORA i Međunarodnih policijskih snaga preuzela kontrolu nad sarajevskim predgrađima: Rajlovac, Reljevo, Dobroševići, Ahatovići, Nedžarići i Aerodromsko naselje.

Federalne policijske snage su 29. februara između 8 i 8,30 sati preuzele ovlaštenja u Ilijašu. Situacija je u ovoj općini prije ulaska federalne policije bila napeta zbog oružanih pljački, te je bila potrebna zajednička patrola Međunarodne i lokalne „srpske“ policije. U akciji je učestvovalo 90 federalnih policajaca. **Prolaskom federalne policije od Vogošće do Visokog prema Ilijašu deblokiran je glavni grad Bosne i Hercegovine.**

U sarajevska naselja koja su trebala biti reintegrirana zajedno sa Vogošćom 23. februara, Pionirska dolina, Nahorevo, Kromolj, federalna policija i civilni organi vlasti opštine Centar ušli su tek početkom marta 1996. godine.

Slijedeći su na red za reintegraciju bili Hadžići 6. marta. Do određenih je problema došlo budući da je u policijsku stanicu u Hadžićima 5. marta predveče nenadano upalo dvadesetak policajaca iz Mostara u uniformama sa hrvatskim obilježjima kojima „srpska policija“ nije pružila nikakav otpor već se povukla. Hrvatski policajci su izjavljivali da su se ponašali u skladu s naređenjima zamjenika ministra MUP-a Federacije Jozе Leutara. Srećom, ova je provokativna situacija prošla bez oružanih sukoba te su se hrvatski policajci povukli nakon intervencije IFOR-a i IPTF-a.

Ilidža je na red za reintegraciju došla 13. marta 1996. godine. Dan ranije su Međunarodne policijske snage pojačale svoje patrole u regijama Ilidže i Grbavice gdje su unatoč svemu bande kriminalaca vršile teror i nastavljale paljenje požara. Više od deset hiljada povratnika ušlo je zajedno sa federalnom policijom na Ilidžu, čime je praktično otvorena južna kapija grada. Tačno u podne načelnik opštine Husein Mahmutović postavio je oznake legalne vlasti na matičnu opštinsku zgradu, dodajući da će uslijediti aktivnosti na normalizaciji života na ovom području.

Još uvijek ostajalo da se vidi na koji će se način i u kakvim prilikama reintegrirati Grbavica, urbani dio grada na lijevoj obali Miljacke i linijama koje su neposredno graničile sa bosanskohercegovačkim državnim institucijama od historijskog, kulturnog, naučnog i najvišeg

političkog značaja, Muzejem Revolucije (danas Historijski muzej Bosne i Hercegovine), Zemaljskim muzejem, zgradama fakulteta ali i Skupštine Bosne i Hercegovine.

U međuvremenu je od 11. marta 1996. godine službeno uspostavljen kanton Sarajevo. Za ovakvo ustrojstvo glavnog grada Republike i Federacije BiH izjasnilo se 31, od ukupno 37 vijećnika izabranih u devet gradskih opština u Prelaznu skupštinu kantona Sarajevo. Nakon povlačenja daytonskih linija bilo je neizvjesno i nejasno kojoj su strani pripala naselja Dobrinja I (jedan) i Dobrinja IV (četiri). Liniju razgraničenja su kroz naselje Dobrinja markirali pripadnici IFOR-a početkom marta 1996. godine, budući da se predstavnici entiteta nisu mogli dogovoriti. Linija razgraničenja je u sastav Federacije uključivala dio Dobrinje I, odnosno kompletnu Ulicu Miroslava Krleže, Trg Bosanskog sabora (nekada ulica Fočanskih propisa) od broja 1 do 9 i od 2 do 16, Osnovna škola Osman Nuri Hadžić (od izgradnje 1984. nazvana Dušan Pajić) i kolektivna garaža. Federaciji su pripali i dijelovi Dobrinje IV, Gandijeva ulica (nekada Indire Gandi) od broja 1 do 10 i ulica Petra Tiješića (nekada Danila Ponjarca) od broja 1 do 9 i od 2 do 16, dok je entitetu Republika Srpska pripao veliki dio Dobrinje I i IV, uključujući i trolejbusku okretnicu sa pratećim objektima, koja je izgubila svoju funkciju.

Ibrahim Palo, predsjednik Prelaznog općinskog vijeća Novo Sarajevo, je za *Oslobođenje*, na pitanje o daljnjem toku reintegracije izjavio da je za povratak na Grbavicu, Vraca i Kovačiće do sredine marta bilo prijavljeno više od hiljadu porodica. Ovaj broj se brzo udvostručio. Prvih sedam dana nakon preuzimanja vlasti, u tri pomenuta naselja bilo je moguće ući isključivo preko mosta „Bratstva i jedinstva“. Raseljeni su se prvo trebali vratiti u mjesnu zajednicu Grbavica 2, potom su slijedile Grbavica 1, Kovačići, Gornji Kovačići, te MZ Vraca. Dinamika povratka je bila po 50 porodica dnevno. Povratnici, legalne civilne vlasti i Federalna policija, u pratnji međunarodnih kolega i Ifora, preuzeli su u utorak ujutro, 19. marta, kontrolu nad sarajevskim naseljem Grbavica. Istoga se dana na Trebeviću zavijorila zastava Republike Bosne i Hercegovine duga 12 a široka 4 metra, a tim je činom i simbolično označen kraj reintegracije Sarajeva. No, od magle se sa Trebevića nije mogao vidjeti Grad. Dok se spremao jarbol za podizanje zastave magla se počela podizati, i tako se "[...]Pred nama, pod nama, široko se pružao cio grad, nepodijeljen, prosulo se Sarajevo kao potrgani đerdan. Ali tu je." Umjesto "metaka i granata, na Sarajevo su pucali pogledi željni slobode."

Mr. sc. Edin Omerčić